

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Leven Ende Deughden Vande Vveerdighe Agnes Van Heilsbagh Gheestelycke Dochter Onder de bestieringhe der Societeyt Iesv

Huysmans, Daniel

T'Antwerpen, 1691

IV. Liefde tot den lijdenden Salighmaecker, ende tot het navolgen van
sijn bitter Lijden.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37188

te vermeerderen ghelijck sy van Christus, self verstaen heeft.

Als sy onlanghs te Ruremonde was komen woenen, heeft sy naer de Communie tusschen andere onderwijfingen van den Salighmaecker verstaen, dat soo dickwils als eenen mensch met een oprecht Gheloof godtvruchtighlijck de ghedaenten aensiet onder de welke het lichaem Christi verborghen is, soo dickwils oock sijn verdiensten in den Hemel vermeerdert. Ja dat hy in't toekomende aenschouwen Godts besondere vreughden ende loon sal scheppen, voor elcken goeden wille, die hy in dit leven ghehadt heeft, om de H. Hostie t'aenschouwen, onder de welke Christus wesentlijck schuyt.

Dit was de reden waerom d'ooghen van *Agnes* soo neerstighlijck speelden op dit H. Sacrament, soo ten tijde van de H. Misse, als inde uyt-reyckinge der Communie, ende als wanneer de Remonstrantie uyt-ghestelt stont. Want wetende, dat dit ghesicht aen haeren Brüydegom aenghenaem was, wiert sy ghedreven om dese ghedaenten t'aenschouwen: Welcken drift ghemeynelijck met eenen nieuwen aenwas van liefde, die sy aldan in haer ziele voelde, van Godt vergolden wiert.

IV: C A P I T T E L.

Liefde tot den lijdenden Salighmaecker, ende tot bet naevolghen van sijn bitter Lijden.

WAt Godt-minnende ziele heeft aen dese liefde ontbroken? De H. Brigitta, ende andere
hoogh-

hoogh-vlieghende vrienden ende vrindinnen Godts, zijn van den Heere self, ende van de H. Maghet krachtelijk aenghestouwt, om den lijdenden Salighmaecker in haer ghedachten ende in haer herte altijd te draeghen, ende met de naevolginghe van sijn H. Passie als met een kostelijk juweel sich te bekleeden gelijk sy yverlijk ghedaen hebben: *Agnes* schijnt van ghelijcken van den Hemel aenghedreven gheweest te zijn, om het selve te doen ende sich ten volle tot de liefde ende naevolginghe van den lijdenden Godt te begheven.

Want van jonckx afspeelden haere gedachten sonder versaedinghe op dese selsaemste uytwerckinghe van den overvloed der goddelijcke Liefde tot ons: Ende door de daeghelijcksche Bedenckinge van dit voorbeld, sचेpte sy moet ende sterckte om haer weder liefde tot soo goedertieren ende milddaedigen Salighmaecker te bewijzen.

§. 1. *Haer daeghelijcksche ghedachten op het lijdē des Salighmaeckers.*

VAn 't beginsel haerder bekeeringhe, eer sy onder de bestieringhe van eenen gheestelijken Leytman ghekomen is, was de bittere Passie Christi haeren Lust-hof, inden welcken sy met haer ghepeysen wandelde sonder vermoeytheydt ende sonder versaedinghe. In haer voordere jaeren waeren haere daeghelijcksche Meditatie schier op dit goddelijk Lijden: Ende sy vout op een mysterie van de Passie soo overvloedighe stoffe, om haer verstant t'onderhouden, ende haeren wille t'oeffenen, dat sy ghewoon was een heel maendt, ja meer als ses weken, op de be-

denckinge van 't selve deeltjen der Passie te verblijven. Waer van wy hier beneden een staeltjen sullen gheven in 't achtste Capittel.

In dese bedenckingen wiert sy somwijlen, ja dickwils, met de sienlijcke ghedaente van haeren Salighmaecker vereert, die haer verthoont wiert volghens het stuck van sijn lijden dat sy voor hadde. Eens hem siende inde ghedaente, inde welcke hy aen de colomne van sijn gheesselinghe ghestaen heeft: bemerkte sy, dat hy haer met een droevigh, ende te samen met een bly aenschijn aensagh. Sy verstont dat dit droefghelaet sijn ghevoelen te kennen gaf, over d'ondanckbaerheyt van soo vele menschen, die door 't moetwilligh involghen van hun quaede gheneghentheden sijn overvloedigh lijden onvruchtbaer maecten: Ende dat sijn bly-ghelaet beteekende sijn ghewilligheyt om dese ende veel meer wonden te lijden voor 't eeuwigh welvaeren der menschen: Ja dat hy van sijnen kant bereet was noch eens de selve pijnen t'onderstaen, voor de behoudenisse van een ziele alleen, die door haer eyghen schult verloren gaet, de middelen verstootende die hy tot haer eeuwighe saligheyt mildelijck toesent.

Het lijden des Salighmaeckers wiert haer soo levendigh in haer Meditatie voor-ghestelt, als of sy in 't Hofken, in de vierschaeren, ende andere plaetsen van sijn Passie lichaemelijck tegenwoordigh gheweest hadde. Sy sagh aldan als met haer ooghen haeren Salighmaecker, sy sagh de rechters, sy sagh de Joden, sy sagh de Soldaeten, ende andere omstanden; sy hoorde wat'er gheseyt wiert; sy ghevoelde sijn smerten ende pijnen; alle haer lichaemelijcke sinnen wierden

den hier soo ghetoeft, dat sy daer van niet en konde af-scheyden.

Als haeren Salighmaecker haer eens verthoont wiert aen de Colonne ghebonden, ende door de menighvuldigheyt ende de vreetheyt der gheesselen, ter aerde ghefallen: niet wetendē wat doen, om hem te vertroosten, opende sy haer herte, dat van medelijden ende van liefde besweeck, om hem daer binnen met alle sijn doorwonde lidtmaeten te herberghen: Alwaer dit medelijden mildelijck gheloont wiert.

Niet lanck hier naer, onder de Misse bedenckende sijn ghewondicht Hooft met doornen ghekroont, ende naer dierghelijcke pijnen verlangende, wiert sy met soo groote hooft-pijnen overvallen, dat sy in onmacht viel. De beswijckinghe der krachten was haer pijnlijck, maer de hooft-pijne aenghenaem. Want sy bemerckte dese over groote hooft-pijnen, als de pijnen Christi, ende de pijnen Christi als haer eyghen: Op dese maniere ghewoon zijnde de pijnen des Salighmaeckers t'overlegghen, ghelijck in haer maniere van bidden gheseyt sal worden. Hier wiert haer verthoont het Alderheylighste ghekroont Hooft onses Salighmaeckers, heel bebloet, heel doorwont, ende heel deerlijck ghestelt: 'T welck haer nochtans met vriendelijcke ooghen aensagh, ende door dit aensien soodaenighe ghesteltenisse in haer ziele ende lichaem veroorsaecte, dat de lichaemelijcke krachten besweken, ende dat sy ghenootsaect was door hulpe van andere naer huys gheleyt ende ghedraeghen te worden om te bedde te ligghen. Want dese sake geschiet is, eer sy van Godt versterckt wiert, om dierghelijcke

lijke jonsten te ghenieten sonder schaede van haer ghesontheyt. De menighvuldighe kennissen die sy van haeren Beminden alsdan ontfont, zijn haer onmoghelijk te beschrijven. Seght alleenlijck, dat t'elcke reyse daer nae, als haer ghedachten speelden op het voorgaende ghesicht, haer ziele soo seer van de goddelijcke liefde ontsteken wiert, als of sy van eenen hemelschen most vervult gheweest hadde.

Naer dese beswijkinghe die haer in't openbaer was over-ghekomem, ende in't by-wesen van menschen, die den oorspronck van dese flaute wel merckten, is haer langhen tijdt soo groote beschaemtheyt by-gebleven, dat sy niet en derfde voor menschelijcke ooghen verschijnen, noch haer ghesicht opslaen, als sy van andere menschen ghesien wiert. Badt haeren Heere ootmoedelijck, dat hem soude believen haer voortan dierghelijcke gaven, naementlijck inde tegenwoordigheyt van andere, t'ontrecken: Nochtans met volle overghevinghe van haeren wille, want sy niet en wilde, dan in alle dinghen sijn wel behaeghen kennen ende volbrenghe.

Ter oorsaecke van haer onghemeyne onsteltenissen, die haer meermaels overvielen in't overdencken van de H. Passie, wiert haer van den Biecht-vader verboden, inde Kercke, of in het by-wesen van andere, op het lijden Christi te peysen: Den welcken haer nochtans toestont dese ghedachten die haer herte soo seer door-treften, in haer kamer ende eenigheyt in te volgen: want hy wel sagh dat het onmoghelijk was haer verstant geheelijck van dit soet voorworpel der bittere Passie Christi te spenen.

S. 2. *Haere vierighe begeerten tot het lijden.*

Door't geduerigh overdencken van't lijden des Salighmaeckers, was haer begeerte tot het lijden soo over-groot, dat het lijden haer leven scheen te wesen, ende het derven van het lijden haere doot. *Ick en versoecke anders niet, seght sy, als tot vermeerderinghe van Godts glorie, ende tot verwoordinghe der zielen saligheyt, aen mijnen Beminden gelijck te wesen, dat is te lijden: lijden sonder sterven, lijden met mijnen Bruydegom, lijden tot het eynde des Wereldts. Want saleen Bruydt haeren Bruydegom sien overgoten van pijnen, ende swemmende in sijn H. Bloedt, ende oock niet wat mede ghevoelen? Neen voorwaer: dit en kan niet wesen. Daerom betrouwe ick op de goetheyt Godts, dat hy my altijd mede-gvoelende sal laeten zijn, ende dat door de tusschen-spraecke van onser aller Moeder.*

Haer begheerte van veracht ende versmaet te worden, was oock over-groot: om de verachtinghen ende versmaedheden die haeren Salighmaecker onderstaen hadde.

Wiert sy met eenighe pijnlijckheden ende siecken des lichaems overvallen, ghelijck het seer dick wils ghebeurde, sy en socht hier van niet meer verloft te worden, als vande lammigheyt der armen, die sy in haer jonckheydt soo vele jaeren ghewillighlijck ende vromelijck onderstaen heeft. Ia hoe sy meer in jaeren vervoorderde, hoe sy vierigher was tot het lijden.

Vviert sy somwijlen door natuerelijcke kranckheyt verdrietigh in eenigh lijden: dit gheval was haer dienstigh, om dit vier, dat in haer ziele aldan verflauwt was, met eenen nieuwen yver t'ontsteken. 'T is eens ghe-

beurt, dat sy eenighe vervremtheyt ende af-keer van een andere voelde, vande welcke sy veel te lijden hadde: Ende al hoe wel sy aen dese, die onverstorven was, seer gewillighlijck wijckte, oock haer schult ootmoedighlijck bekennde, daer dese andere plichtigh was; nochtans om dat sy dese tot gheen ghevoeghsaemheyt, gemeynsaemheyt, ende vriendschap en konde brenghen, volghens haeren wensch, wiert sy hier in mistroostigh. Sy badt haer dickwils op haer knien om tusschen malkanderen peys ende vrede sonder stoorin- ghe te voeden: maer desen peys en duerde niet langher, dan *Agnes* sprack: want dese andere met d'eerste geleghentheynterstont haer preutelen ende knorren hernam. *Agnes* voelde pijn in dese kranckheden te verdraeghen, die sy geerne soude ontgaen hebben: maer dese begheerte noemt sy een groote onvolmaecktheyt. VWant inde Hooft-kercke inden hoogen Choor knielende voor een Crucifix, ende biddende haeren Salighmaecker om van dese moeyelijckheden verlost te worden, indien 't hem beliefte, ende indien dit tot haer saligheyt dienstigh was, ontfongh sy door dat Crucifix dese toe-spraecke. *Aensiet my hanghende aen't Cruys tot de doot toe, om uwen 'wille: ende en wilt ghy niet wat om mijnen 'wille verdraeghen?* Dese woorden door-dronghen den grondt van haer herte, ende dat met soo groote beweghinghe van haer ghemoet, dat sy haer selven gewelt moest aen-doen, om niet overluyd inde Kercke te roepen: *O Heere ick ben bereet, niet alleenlijck eenighen tijdt te lijden voor u, maer hecht my met u aen een Cruys tot'er doot toe.* T'federt dien tijdt was sy onverdrietigh inde voorseyde moeyelijckheden te verdraeghen.

Als

Als sy somwijlen eenighen tijdt sonder pijnen was, dede sy met groote inwendighe droefheyd haer bitter beklagh aen Godt, dat hy haer vergheten hadde, niet een deeltjen gunnende van sijnen soeten Kelck des lijdens ter liefde van hem. Welcke droefheyd soo groot was, dat sy aldan alle vremde pijnen wenschte tot haeren troost, oock dat d'aerde haeren mondt soude openen, ende haer alle moghelijcke tormenten toefenden, om door liefde van den genen, die haer herte beminde, versonden te worden. Ende naer soodaenighe wenschen eenighsins van Godt verhoort wordende, door groote pijnen die sy voelde in alle haer lidmaeten, was sy een weynigh voldaan.

Op eenen nacht met alle krachten haerder ziele tot Godt gekeert, ende als buyten haer selven zijnde, sagh sy inwendighlijck in een onbegrijpelijk licht den hemel open staen, ende inden Hemel de H. Dryvuldigheyd, de Koninghinne van alles, ende heel het hemels Hof; ende haer selven als binnen komende inden hemel om eeuwigelijck de plaetse te besitten, die voor haer bereyt was. Maer haer wiert keus ghegheven, of ter liefde van de H. Dryvuldigheyd noch in dit leven te verblijven om te lijden; of wel met een haestighe doot: alle lijden te eyndighen. Hier wiert haer van eenen kant voor-gestelt d'eeuwighe wellusten, die de besittinghe der Godtheyt mede brenght; ende vanden anderen kant de kruysen van moelijckheyd, van opspraecke, van verlaentheyd, ende vele andere, die haer souden opgeleyt worden, indien haer ziele noch langher bleef in dit lichaem. In 't aensien vanden hemel sonder lijden, ende d'aerde met lijden, verkoos *Agnes* met volle begeerte ende met uytgereckte liefde
noch

noch langher hier te leven, om noch langher te lijden: endedat soo veel, ende soo langh, als 't haeren Bruydegom soude gelieven, tot vermeerderinghe van sijn eere ende glorie: met een vast betrouwen in Godt, dat hy haer in alles soude by-blijven, ende door sijn machtighe handt door alle swaerigheden geleyden.

Anderwerf met een groote begeerte ontfteken zijnde, om ter liefde Godts iet te lijden dat haer seer ghevoelick soude wesen, ende innighlijck dit versoeckende, wiert sy terstont ghevat vanden rooden loop die seer pijnlijck was, nochtans sonder kortse, den welken dry weken duerde. Sy hiel haer op, tusschen seer groote smerten, sonder 't bedde te houden: ende danckte Godt van dese besondere jonste. Als dese sieckte achter bleef, was sy bedroeft, ende verlangde om noch meer te lijden, al hoe wel onweerdigh. *Vant ick altijd seer droefben, seght sy, als ick niet en lijde, vreesende dat Godt Almachtigh my vergeten heeft.*

Ghemerckt dat haer wenschen van te lijden, ende haer droefheyt van niet te lijden bleef dueren, wiert haer wederom eenigh lijden verjont: te weten, een inwendighe onghesteltheyt in haeren mondt, die soo grouwelijck was, dat sy die niet en kan beschrijven: maer seght, dat sy noyt in haer leven soo groote pijnen tot noch toe geleden hadde, als sy in haeren mondt dien tijdt gevoelde; noch soo grooten stanck gheroken heeft; noch soo walghelijcke saecke ghesmaect heeft als den etter die uyt dese quaele voort quam. Alle haer tanden waeren los: het tandt-vleesch verswoerde: desen etter was soodaenigh; dat sy somwijlen van haer selven viel, als sy hem sagh of roeck. Sy en konde dagh of nacht niet rusten, soo door de pijnen, als door
den

den stanck. Alle bequaemheyt van eenigh voedsel te nemen, was haer schier ontnomen. Dit duerde wel vier maenden. Haer huys-luffrouwe en dorst s' morghens in haer kamer niet komen: want den stanck onverdraeghelijck was. *Agnes* self hadde by nachten groote moeyelijckheyt in desen stanck. Sy badt Godt om verduldigheyt: ende bedanckte sijn Goddelijcke goetheyt van dese groote jonste, die sy onweerdigh was. Al hadde haer lichaem in dese soo pijnelijcke ende soo verdrietighe quaele seer veel te verdraeghen: nochtans de blyschap van haeren geest, en wiert hier door niet vermindert, ja was dies te meerder, hoe het lichaem meer leedt. *VWant ick gevoelde,* seght sy *alsdan ende oock op andere tijden, dat ons hier geen blyschap noch vreught en kan over komen, dan in 't lijdē sijn hooghste verblijden te nemen. Ick segghe dat het verblijden in 't lijdē de grootste vreught is, die wy alhier in Godt kunnen scheppen, ende die soock d' alderaengenaemste aen Godt is. Och Heere. Wanneer sal ick dese gratie eens genieten naer mijnen wensch? Al ben ick 't onweerdigh, Heere en spaert my niet: noch en onthaelt my alhier niet met uwe soete teghenwoordigheyt: maer laet my dien Kelck van u lijdē hier smaecten naer u belieste: laet my met u lijdē, soo langh als mijn leven hier sal op-gehouden worden. Ick hope dat my dit vergunt sal worden, tot vermeerderinghe van Godts eere ende glorie, tot mijne ende aller zielen saligheyt, Amen.*

Noch anderwerf bekent sy een onverdraeghelijcke ende onuytbluffschelijcke begeerte van lijdē gevoelt te hebben, naementlijck als den tijt mede-brocht, besonderlijck de bittere Passie Christi t'overdencken, gelijk den tijdt vande goede Weke is. Sy schrijft dat dese begeertē alsdan wel ses jaeren langh in haer ziele al-

tijdt vermeerderd waeren, die inde volghende jaeren niet vermindert zijn. Haere woorden zijn dese. *Het aenmercken vande heetbrandende liefde van mijnen Beminden in sijn lijdē tot onse verlossinghe, ontstack mijn begeerte meer en meer, omter liefde van hem te lijdē, die voor my soo mishandelt geweest is. O Heere wie sal een ziele kunnen versaeden, die aldus gestelt is? Niemant, Heere, dan ghy alleen. Vervult alle mijn leden met pijnen, tot het binnenste van mijn ziele, die door uwe gratie dies aengaende onverschadelijk is. Ghy ontreckt haer dese gratie om haer onweerdigheyt: sy bekennt d'onweerdighste van alle te wesen.*

Als sy het lijdē vanden Salighmaecker overdocht, wiert sy besonderlijk met eenen heeten brandt ontfeken, om diergelijke pijnen te lijdē. Speelden haer gedachten op de geesselinghe? Sy wiert gedreven om de selve slaghen in haer lichaem t'ontfanghen ende te gevoelen, die hy ontfanghen ende gevoelt hadde; ende soo doorhackelt te worden, ghelijck sy hem doorhackelt sagh. Hoe sy desen wensch metter daet heeft soecken te bekomen, sal terstont hier onder gheseyt worden, als wy van haer gewillighe lijf-kastijdinghen sullen spreken, die sy ter liefde vanden lijdenden Salighmaecker ondernomen heeft.

In't jaer 1637. op S. Marcus dagh met dese ghewoonelijcke begeerten overladen zijnde, quam sy tot haeren Bicht-vader inde Kercke, om eenighe besondere lijf-kastijdinghen te versoecken. Maer den Bicht-vader schoof het vensterken van den Bicht-stoel toe, sonder haer te beantwoorden. Dit schreef sy toe aen haere onweerdigheyt, om alsulcke gratien t'ontfanghen. Met dese ghedachten van voor Godt te lijdē, bleef sy langhen tijdt in Godt in-ghekeert: ende te saemen noch
vic-

vierigher gedreven tot het lijden. Sy dede een innigh beklagh aen haeren Beminden, om dat sy van het lijden verstootten wiert: ende ghemerckt dat haeren Bicht-vader dit weygherde, versocht ootmoedelijck dat Godt door sijn selven uyt liefde eenige pijnelyckheden haer soude toe-senden, al en was't sy niet weerdigh. Sy verstont inwendighlijck dat haer verfoeck verhoort wiert, ende dat haer eenighe pynelijckheden soudou toe-ghesonden worden. Sy noemt dit pynelijckheden: *Maer uytwendighlijck*, seght sy: *VWant inwendighlijck, geen grooter blyschap als dat. O Heere, wat tonghen sullen kunnen uyt spreken, wat vreughden in Godt, wat onwerdeerlijcke juweelen in't lijden verborghen zijn!* Met'er daet wiert sy dien dagh met soo groote ende swaere pijnen des lichaems overvallen, dat sy schier in onmacht viel. Sy besluyt dit verhael aldus: *Gheloofst zy dien grooten Godt, die my armen aerdworm niet gheheelijck verstoet.*

Ontrent den selven tijt, als sy s'avonts met haer geselschap aen tafel sat, vielder spraecke van twee levende Leeuwen, die te Ghent waeren: ende *Ioanna van Randenraedt* seyde, dese Leeuwen aldaer gesien te hebben, de welcke te saemen verhaelde dese gheschiedenisse. Hoe een dienst-maecht die de Leeuwen quam spijzen, by geval van dese vrede dieren ghevat ende verscheurt wiert. Terwijlen dat *Ioanna* met verscheyde omstanden dit deerlyck ongeluck verhaelde, was *Agnes* inwendighlyck in-ghekeert in Godt, voelende een seer groote begeerte, om ter liefde van dien, den welcken syn-selven voor haer ellendighen worm der aerde niet ghespaert en hadde, van dese selve Leeuwen vernielt te worden. Hadde sy inde plaetse van dese

dienst-maecht geweest, gelijk sy wenschte, soude dat een geluck boven alle geluck ghehouden hebben. Sy en kan niet bewoorden, hoe seer sy alsdan, ende eenighe daghen daer nae in dese begeerten vlamde: als wanneer sy oock van Godt de jonste verkreegh van groote pynen in alle haer litmaeten te ghevoelen, terwylen sy soo vierigh was om te lyden. O, seght sy. die drysent millioenen lichaemen hadde, om voor die wilde dieren te gheven, ende dat uyt een altijt heet-brandende liefde. Ick gevoele my droncken, als ick mijn gepeysen hier opstiere: Want de levende ende krachtighe begeerten my by-blijven, om ter liefde van hem my t'allen ooghenblick van die wilde dieren te laeten verscheuren: Wel verstaende, indien dit Godts Wille waere, ende ick hem daer-mede niet en soude vergrammen. Indien ick dat wiste, ick vertroock nae Ghent, ende spronck van boven tot beneden, om van die Leeuwen verscheurt te worden ter liefde Godts. O Heere mocht my dese gratie gebeuren: maer ick ben't onweerdigh. Ick moete my laeten aen den ghenen, die my met dese begheerten ontsteect.

Sy verfocht sonder op-houden van haeren Bichtvader oorlof om groufaeme lyf-kastydinghen te ghebruycken, oock met brieve die sy tot dit eynde schreef. Eenen brief sal ick hier stellen.

E E R W E E R D I G H E N V A D E R

VAn Godt Vader ghestelt over my, ende Rechter om te binden ende t'ontbinden, door den Welcken ick den Wille Godts volghe, al is't dat ick door mijn kranckheyr veel ghebreken hebbe, over de Welcke ick in Godt ghenade ender vergiffnisse versoecke, om de selve in't vier van sijn goddelijcke

delycke Liefde te niet te doen. Ick versoecke van V Eerw. sijn
toestemminghe, om mijn voorgaende middelen te ghebruy-
cken, door de welcke ick mijnen stijven ofel onder't bedwanck
des gheests mach brenghen, ende dat ter liefde van dien, die
ick daeghelijckx voor my hebbe, als eenen levenden spieghel
om hem waer te volghen, die om ons, ende om my, uyt soo
heet-brandende liefde, sijn selven tot alle tormenten naer
ziele ende lichaem ghegheven heeft. Ick voele my hier door
van den selven gheest der liefde ghedreven, om mijn selven
pijnen ende lijden aen te doen. Ick segghe pijnen, ende lij-
den: Maer het is alhier aen een Godt minnende ziele het
hooghste verblijden. Lijden en is gheen lijden. Ick hebbe
mijnen naeckten ende bloedighen Bruydegom langhen tijde
ghesien, vol van pijnen, ongrondeerlijck in sijne neder-
ghebooghentheyt, den Schepper onder sijn sekepselen, wijs
uytghespreyt in sijn liefde tot ons, om ons met sijnen hemel-
schen Vader in sijn Heyligh Bloedt te versoenen, ende op het
Kruys het ranisoen voor ons te betaelen. Ick hebbe hem aldus
langhen tijt voor mijn inwendighe ooghen gehad, uytgeroeck
ligghende op het Kruys, ende door alle de diepte van sijn bran-
dende liefde tot ons, door alle sijn pijnen ende smerten, in
Vaderlijck herte om ghenade biddende voor onse sonden, die
soodaenighe pijnen ende versmaetheden veroorsaect hebben.
Ick hebbe hem aldus ontrent veerthien daeghen voor my ghe-
hadt, met groote droefheyt ende pijnen mijnder ziele, son-
der daer van te kunnen komen. Ick sagh sijn lijden soo schroo-
melijck ende onuytsprekelijck, dat ick er sieck van ben dit soo
lanck te sien, sonder van mijnen kant iet te moghen doen ter
liefde van dien, die voor my soo ghestelt is. Soo is't dat ick
van V Eerw. biddens Wijsse versoecke, door alle pijnen ende
smerten van onsen Salighmaecker, dat ick hem een weynigh
mach ghelijck zijn, om met mijnen Bruydegom op 't Kruys

te rusten in't bedde van dien soet-stekenden hulst, om mijn ziele met mijnen Beminden te vermaecken. Ick betrouwe in Godt, dat my dit van Godt door V Eerw. niet en sal gheweyghert worden.

Dit waeren haere daeghelijcksche begheerten, die haer by daeghen ende by nachten pijnighden. Niet te lijden was haer lijden, ende lijden was haer vermaeck. Als haer gheboden wiert sonder eenighe pijnlijckheden des lichaems den nacht over te brenghen, was sy als sieck van dese begheerten. Sagh haer bedde aen, met eenen af-keer: sloegh haer ooghen op 't Belt van de H. Maghet, dat sy in haer armen nam, ende gaf aen de Moeder Godts haer groot verlanghen te kennen om haer lichaem te pijnighen. Den hulst die sy tot dit eynde vergaedert hadde, speelde in haer ghe-dachten: beklaeghde haer onweerdigheyt om op dese stekende tacken te moghen rusten: Ende offerde haer selven om vlijtelijck dit te doen, als 't haer soude gheoorloft zijn.

s. 3. Haere begheerten tot het lijden worden dickwils van Godt verhoort.

WY hebben nu ten deele ghesien dat haer vierighe begheerten tot het lijden, van Godt verhoort wierden door het toefenden van eenighe pijnlijckheden die ick niet konde af-snijden van haere begheerten. Laet ons noch voorder bewijfen, hoe dat haer menighvuldigh verfoeck van lichaemelijcke pijnen t'onderstaen, van den Hemel verhoort is gheweest.

Sy verkreegh van Godt seer dickwils ten minsten eenigh deeltjen van haere begeerten door onverdraeghe-

ghelijcke hooft-pijnen, door hert kloppinghen, door seer ghevoelijke ontsteltenisse van alle haer lidtmaeren, door menighvuldighe siekten, door seer moeyelijke ghefallen van uytwendighe saecken: Inde welke sy aldan haer kloeckmoedigheyt oeffende, soo van binnen lijdende, als van buyten. Sy wiert somwijlen by nachten met soo groote pijnen inde sijde ende lendenen overvallen, als of in haer lichaem een ribbe ghebroken geweest hadde: Maeren liet hier om haer nacht ghebedt niet te doen, ende smorghens op te staen op haeren tijdt. Dese pijnen noemt sy, haer alder-soetste rust-beddeken op het Kruys van haeren Beminden, om hem op 't Kruys der liefde gheselschap te houden.

D'inwendighe pijnen die haer overvielen, ende die sy met blyschap ontfonck, waeren somwijlen soo groot, dat sy als een stervende mensch was, niet verwachtende als de doot, die nochtans niet en quam: Twelck buyten haer meyninghe was, want sy niet en konde vatten, hoe haer ziele tusschen sulcke pijnen in haer lichaem noch bleef. Dierghelijcke doodelijke pijnen heeft sy seer dickwils onderstaen, eer sy tot de selsaeme gemeynsaemheyt met haeren Beminden ghekomen is.

Op eenen witten Donderdagh s'avonts, als sy de Proceffie verghefelschapte, ende tot ghedachtenisse der bitter Passie Christi de neghen Kercken gonck besoecken, die men de Statien noemt, ghevoelde sy dat haer ziele seer ontsteken wiert om eenigh lijden in haer lidtmaeten te ghevoelen: Ende haer begheerten wierden van den Hemel verhoort. Want inde Kercke der Kruys-broeders wiert sy met soo groote in-
wen-

wendighe pijnen overvallen, dat den ganck haer onmoghelijk was. Sy wiert van twee perfoonen naer huys gheleyt, ende ten halven ghedraeghen, steunende op hunne schouderen. Dese pijnen duerden heel den nacht, ende oock den volghenden dagh tot naer middagh. Het sweet brack haer van alle kanten uyt, s'morghens nochtans op den goeden Vrijdagh kroop sy door Godts hulpe naer de Hooft-kercke, om 't Sermoon van de Passie te hooren: Alwaer het sweet haer af-liep, dat door de pijnlijckheden des lichaems ende groote benauwtheden des herte uyt-gheperst wiert. Sy loofde Godt, die haer d'alder-onweerdighste dese gratie verjont hadde.

Op eenen anderen Witten-donderdag s'avonts met de Proceffie gaende, die tot ghedachtenisse van 't bitter lijden Christi te Ruremonde inghestelt wort, wiert sy met een over-groote hooft-pijne ende pijnen in alle haer leden overvallen: Soo dat sy met haer ghepeysen spelende op 't lijden Christi, te samen deelachtigh wiert van sijn lijden. Dit lijden ghelijck het voorgaende bleef haer by, heel den nacht ende den volghenden dagh tot dry uren naer noon, op welke ure Christus ghestorven is. Door dese groote pynen konde sy dien nacht weynigh rusten: 'T welck haer aenghenaem was. Want sy den nacht op den welcken de H. Kercke de ghedachtenisse instelt van 't bitter lijden des Salighmaeckers, niet anders en wenschte over te brenghen, dan met overdenckingen ende mededeelinghen van sijn H. Passie. Sy keerde sich aldan tot haeren door-wonden Bruydegom, om hem in sijn pynen gheselschap te houden. Sy verbelde sich dat sijn pynen haer pynen, ende haer pynen sijn pynen waren.

ren.

ren. In dit medelyden ende droef heydt haers herte bleef sy willens in den morghenstont langher rusten, om dat sy heel den nacht niet gheslaepen hadde, ende verhopte dat haer machteloos lichaem, door dese ruste bequaemer soude wesen om in den Kercken-dienst op goeden Vrydagh teghenwoordigh te zyn. Sy bleef dan ligghen als d'andere van den huys inden morgentont op-stonden, daer-en-tusschen lydende, ende de krachten haerder ziele bestedende inde verbeeldinghe des lydens van haeren Beminden. Daer-en-tusschen verliep den tydt, ende d'ure naerderde om in't Sermoon van de Passie teghenwoordigh te zyn. Of sy alsdan in slaep gevallen is, of niet, en kan sy niet segghen. Maer sy hoorde onverhoedts een stercke stemme die klaerlyck seyde, *Agnes* ende anders niet. Sy quam tot haer selven, spronck op van verbaestheyt, denckende dat sy gheroepen wiert om naer de Kercke te gaen. Sy trock spoedelyck naer de Kercke met haer pynen: quam noch in tydts tot het Sermoon: Loofde Godt almachtigh, die haer geweckt hadde, om sijne H. Passie te hooren preken.

Andermael naer dat sy vieriglyck gewenscht hadde ter liefde van haeren Salighmaecker gebrant-merckt te worden, heeft sy inwendighlyck de selve pynen gevoelt, als of dit met'er daet geschiet waere. Op den 19. November 1637. sehryft sy aldus. *Ghelooft zy den Alder-hooghsten, die my d'onweerdighste door sijn goetheydt eenighe kleyne betaelinghen ghegheven heeft van mijn kleyne begheerten, door hem in my ontsteken, van nyt liefde tot hem ghebrant-merckt te worden. Ick ghevoelde dit in my als of dit gheschiet waere. Al hadde ick alsdan in een beet-brandende vier gheworpen gheweest, ter liefde van dien, die my*

met dese begheerten aldus ontsteken hadde, het soude my een soet verkoelende badt gheveest zijn. Ia dat ick op alle hoecken van de straeten grootelijcks beschuldicht ende als misdaedige ghegheesselt waere gheveest; ja met gloeyende tanghen van malkanderen ghescheurt, dit waere my een alder-soetste verkoelende badt gheveest, om mijn begheerten te temperen. Ghemerckt dat dit niet gheschieden konde, Offerde ick mijn begheerten in den selven oorspronck daer sy van voort quamen; met belijdenisse van mijn onweerdigheydt om sulcke gratie te ghenieten.

Den 30. April 1638. Als sy s'nachts volghens haer gewoonte sich tot het ghebedt begeven soude, voelde sy haer lichaem tot het binnenste der gevrachten heel doorgoten van pynen, die soo gheweldigh ende groot waeren, dat sy noyt haer leven dierghelijcke gevoelt hadde. Dese pynen begonsten daeghs te voren; soo dat sy niet en wiste, hoe sy te bedde gheraecken soude, ende dochte, op den vloer van haer kamer te blijven ligghen. Hadde achterdencken of hier mede eenighe kortse vermenghelt was: Maer bevont doorde polsader dat neen. Sy begaf sich evenwel met grooten arbeyt tot haer nacht-ghebedt, soo gheseyt is: Van binnen soo gepynight wesende, als of alle haer ghebeenten met ghesmolten loot doorgoten wierden: Maer door de grootheydt der onverdraeghelijcke pynen ter aerde vallende, en konde sy den tijdt des gebedts niet voltrecken: Voeghde sich dan uyt noodt, om wederom tot het bedde te gheraecken, ende aldaer ligghende haer devotie te doen, terwijlen haer de noodighe krachten ontbraecken om volghens haer gewoonte te bidden: Denckende dat dit aen haeren Bruydegom in dese ghesteltenisse des lichaems niet en soude mishaeghen.

haeghen. Ghelegghen zijnde, vont sich terstont ingethoghen in Godt, met een seer soete honighvloeyende vereeninghe in haeren Beminden, inde welcke sy haer soo verloor, dat sy in dese groote pynen als sonder ghevoelen was, met grooten overvloed der goddelijcke Liefde doorgoten ende gesmolten zijnde.

Hier naer was haer begheerte noch vlammigher tot het lijden: Wenschte in heet vier te sitten ter liefde van haeren brandenden Bruydegom, ende aldus te branden, ende altijd te blijven branden. Had't haer gheoorloft gheweest, soude een groot vier ghestockt ende haer selven daer in gheworpen hebben, ter liefde van haeren Al.

VVanneer, seght sy, sal ick in hem heel ghebrant worden. Ick ghevoele my hier van in't binnenste mynder ziele soo ontsteken, dat ick mijnen traeghen esel niet en ghevoele. Mocht ick branden, ghevoelijck branden, ende altijd brandende blijven in desen heeten oven! Alle tormenten van dese werelt zijn te kleyn om dit vier te blusschen. VVaer sal een ziele sich laeten, die aldus ghestelt is? Nergens dan inden ghenen die haer soo ontsteken heeft.

Den 31. Mey 1639. Wederom nieuwe pynen van haeren Salighmaecker verfoeckende, verkreegh sy de rughe pynen, die sy vele maenden voor haere doot gheleden heeft: Ende ontrent desen tijdt heeft sy van Godt oock verkregghen de groote ende lanckduerighe verlaetentheydt die haer tot het eynde haers levens by ghebleven is, daer sy vele jaeren naer ghewenscht hadde.

Wy hebben dese dinghen uyt de ghetuyghenisse van *Iosanna van Randenraedi* beschreven in't leste Capittel van't Eerste Deel: Laet ons het beginsel van de selve

pynen hier beschrijven met haer eyghen woorden. Sy
 schrijft aldus. Naer dat ick mijnen Salighmaecker Sacramen-
 telijck ontfanghen hadde, in't ghebedt wesende ende aldaer
 liggende aen die ghenaedighe voeten, versochte vergiffe-
 nisse van alle onse sonden die Godt almachtigh verwecken om
 sijn rechtveerdige straffe over ons te senden. Ick gevoelde my
 door de gratie Godts als heel verplettert inde begheerte om
 alle menschen met hem te versoenen. Ick lagh voor Godt, als
 tusschen Godt ende tusschen alle menschen (die my als van
 besijden in d'ooghe waeren) ghelijck een misdaedighe. Ick
 voelde my ghestelt om alle misdaeden, schulden, ende straf-
 fen op my te nemen, ende in mijn selven de pijnen t'onder-
 staen die d'andere moesten lijdē: waer toe ick gratis ver-
 socht: Ende voelde my in dese begheerte soo seer ontfangen,
 dat ick van daer niet en wilde vertrecken, voor dat my dae-
 delijck in mijn lichaem wat ghevoelijckx soude verjont wor-
 den, om dat t' sijnder liefde t'ontfanghen, ende t'omhelsen
 als een seer kostelijck juweel. In dese begheerte zijnde, sagh
 ick met een licht, snelder als eenen blixem, als of Godt hem
 ghebooght hadde in my: Als my sijn rechte-handt ghevende,
 ende belovende dat mijn ghebedt verhoort was: Ende dat
 my vergunt was voor eenighen tijdt gheduerighe pijnen in
 mijn lichaem te ghevoelen. Als ick uyt dese devotie tot mijn
 selven quam, ghevoelde ick in't midden van mijnen rugghe
 een seer graote pijn, als offer eenen brandt viers in stack:
 Ende van daer trock dese pijn in alle mijne lidtmaeten, soo
 sterck, als of ick met een stercke korise hadde bevangen ghe-
 weest. Waer van ick in mijnen gheest een groote blyschap
 ghevoelde, met opgheheven herte Godt lovende over dese
 gratie, die hy aen my d'alder-onweerdigste schepselken ghe-
 daen hadde.

§ 4. *Haer lijf-kastijdinghen ter Liefde van den lijdenden Salighmaecker.*

Alle lijf-kastijdinghen die de Biecht-vaders toelieten, waeren alijt te weynigh, aen haeren overgrooten drift die sy hadde om haer lichaem te pynighen: Gheen disciplinen, gheen hayre kleederen, gheen spooren, gheen doornen, gheenen hulst, gheen ghewoonelijcke of onghewoonelijcke instrumenten van penitentie, en konden haeren yver ende liefde tot den lydenden Salighmaecker verfaeden.

Wat vreetheyt sy over haer lichaem in haers Vaders huys in haer jonckheyt ghebruyckt heeft, om haeren Godt, die sy vergramt hadde, te versoenen, ende sijn liefde te winnen; is in't Eerste Deel aenghewesen. Wat sy dies aengaende ghedaen heeft, naer dat sy soosonderlinge teekenen van sijn liefde genoten hadde, ende te Ruremonde was komen wonen, sal hier aenghewesen worden.

Den eersten Biecht-vader die sy te Ruremonde hadde, heeft haer weynighe lijf-kastijdinghen toegestaen: aerbeydende om d'overvloedighe strengheyt af te breken, die sy de voorgaende jaeren geploghen hadde. Niet te min, gedooghde dat sy op eenen stroey-sack soude slaepen: 't welck sy meer als acht jaeren onderhouden heeft. Voorts wiert haer belast niet meer de discipline te gebruycken, dan op eenighe daghen der weke, ende niet langher dan eenen *Miserere* of daer ontrent. Op desen tijt wiert haer oock toeghelaeten eenighe braceletten te draeghen aen de armen ende beenen. *Maer eylaes*, seght sy, *Wat heeft dit te bedieden, ten opsicht van het ghene onsen Salighmaecker voor ons nyt*

grootere ende heetere liefde verdraeghen heeft, om ons met
 sijnen Hemelschen Vader te versoenen? Ons werck en is niet,
 niet. O Heere neemt mijnen Wille voor het werck aen, aenge-
 sien my nu dit niet toe-gelaeten en wordt van uwe Dienaers:
 ter oorsaecke dat ick 't niet weerdigh ben.

Dit waeren alsdan haer gestelde lyf-kastijdinghen:
 maer door haer aen-praemen verkreegh sy somwijlen
 oorlof, om haer lichaem meer te pynighen, ende de
 discipline te verlenghen: als oock om somwijlen ste-
 kende doornen tot de discipline te ghebruycken, ende
 somwijlen op de selve te slaepen. Doch als men be-
 merckte dat sy alsdan buyten spoore liep: moest men
 haer in meerderen dwangh houden. Laet ons hier een
 geschiedenisse van haere buyten-spoorigheyt stellen,
 die verscheyde reysen ghebeurt is.

Oorlof hebbende om een langere discipline te doen,
 nam sy voor al haer Bedenckinghe op de gheeffelinge
 van haeren Salighmaecker: ende als sy van sijne lief-
 de, ende vande begeerte om haer weder-liefde te toon-
 en, heel brandigh was, quam sy tot de discipline. Sy
 en hadde schier gheen ghevoelen in dit werck; sy en
 trock niet alleenelijck het bloet uyt haer aderen, maer
 oock het vel ende vleesch van haer lichaem, sonder
 't selve te weten. Als desen drift voltrocken was, ende
 als sy daer nae de ghesteltenisse van haer kamer aen-
 sagh, en wiste sy niet wat maecken met het bloedt dat
 over haer kamer dreef, ende somwijlen door de planc-
 ken gelooopen was. Sy bekent dat sy dit bloedt noyc
 sagh, om dat sy dit werck gheerne soude bedeckt heb-
 ben: *Niet te min, seght sy, ick wenschte niet een druppel
 bloedts te behouden, maer al te gheven ter liefde van dien, die
 ick alsoo in mijn ooghen hadde. Als ick daer noch op peyse,*
 wor-

Worde ick als droncken van begeerte om my gheheelijck uyt te gieten. Het en gheeft my geen wonder, dat de Martelaeren soo blyde waeren gaende nae de Martelie; want sy niet veel en gevoelden. Het is de liefde, de liefde, de liefde, die stercker is als doot, vier, ende vlammen, als alle me-relen ende instrumenten. Ach hoe dickwils hebbe ick God ghebeden, dat hy my een luttelken van dese gratie soude verleenen, van veel ende langh te moghen tijden! Ick en ben't niet weerdigh soo groote schatten ende juweelen te ghenuten, als in't lijdien verborghen ende begraven ligghen. Heere gheeft my sterckte daer toe; gheeft my die schatten, op wat tijdt ende door wie't uwe Goddelijcke Majesteyt ghelieven sal.

Als haeren eersten Biecht-vader van Ruremonde tot een andere wooninghe gheroepen wiert: heeft den tweeden haer wat meer toe-ghelaeten als den voorgaenden. Sy verkreegh oorlof om haer disciplinen te verdobbelen, tot haer groote blyschap. Dese mildheyt vanden Biecht-vader, vermeerderde haere stoutigheyt om noch meer te vraeghen. Sy wiert somwijlen verhoort; maer niet ten volle naer haeren wensch. Want voelde sich alsdan soo ontfteken tot lyf-kastijdingen, dat sy wel door scherpe sweerden soude gelooopen hebben, sonder eenighe pijn te gevoelen, soo haer docht. Want als sy door dese vierighe begeerten van te lijdien bevanghen wiert, was sy als sonder gevoelen.

Desen Biecht-vader stont haer toe, somwijlen doornen ende hulst, ende de disciplinen met spoorkens drymael tusschen dagh ende nacht te ghebruycken; maer hy bepaelde het ghetal der slaghen, die t'eleker reyse niet meer als hondert en mochten zijn. Somwijlen liet hy dit ghetal aen haer liefste.

Naer dierghelijcke disciplinen die in haer vryheyt
ge-

gelaeten wierden, bevont sy sich wederom als in een badt van bloet, ende scheen dickwils onder de selve te beswijcken, maer den yver, soo sy seght, ende de liefde dreef haer voort. Doch op dat het bloet haer kamer niet en soude besproeyen, ende niet op de plancken af-loopen, als voren, gebruyckte sy een matte, met vele laeckens ende doecken: Want als sy hier mede besigh was, en konde haer selven niet wederhouden, soo langh als sy eenighe krachten behiel.

De spooen van haer discipline dochten haer allenxkens te sacht, ende als niet. Sy hadde een instrument met uytstekende pinnen, dat haer tot eenen gordel diende: dit docht haer dienstigher tot dit werck, als de spooen. Hier mede opende sy velen vleesh: ende als een plaetse die gewondt was scheen te genesen ende te versweeren, opende sy de selve wonden noch eens. Hier door een groote ende swaere wonde ghemaeckt hebbende, moest sy door bevel des Bichtvaders, tot haer genesinghe eenige medecijnen gebruycken, ende leedt groote pijnen. *Ick segghe pijnen, schrijft sy, ten was voor my gheen pijn, maer soet; ick wilde dese wonde alle mijn leven behouden, als't Godt Almachtigh belieft hadde, ende als ick in mijn lyf-kastjdinghen hadde kunnen voort gaen, sonder van iemandt bemerckt te worden. Maer eylaes, mijnen Bichtvader nam alle disciplinen ende penitentien af, my versmaedende als daer toe onveerdigh, om mijn onvoorsichtigheyt. Ick bekende mijn schult voor Godt: met een beklagh, dat sijn liefde tot my d'onveerdighste hier van d'oorfaecke was. Ick loofde Godt dat hy my op dien tijdt veel bequaemghent tot dese lyf kastjdinghen gegheven hadde door sijn loutere goetheyt. O Heere mijnen eenighen Bruydegom? hadde ick dese wonde heymelijck*

lijck kunnen bedecken? Immers uwe Majesteyt heeft my noch een luttelken verjont, my wat pijnen laetende, tot ghedachtenisse van u lijden. Dese onmaetigheyt der disciplinen is geschiet als s'Hertoghen-bosch belegert was: alswanneer Agnes Godt socht te praemen ende hem als te bedwingen tot behoudenisse van dese stadt.

Naer dat dese wonde genesen was, hiel sy wederom aen, om haer voorgaende strengigheyt te hernemen: want sy en konde niet gemackelijck leven, ghemerckt dat dit den wegh niet en is, die den Salighmaecker gewandelt heeft. Daerom badt sy Godt dickwils, dat hy soude gheweerdighen haer door den mondt vanden Biecht-vader de selve lyf-kastijdinghen wederom toe te laeten: ghemerckt dat haer begeerte was, niet een deeltjen in haer lichaem gheheel te laeten, niet een druppel bloets te behouden. Sy wenschte Martelerisse te sterven, maer van langher handt, met langhduerige pijnen.

Sy en wiert niet alleenlijck tot harde lyf-kastijdinghen ghedreven, als sy gesondt was: maer oock als sy met seer gevoelijcke inwendighe pijnen van Godt befocht wiert. Eens sieck ligghende van seer groote hooftpijne, wiert sy ontsteken met soo groote begeerte van uytwendighe pijnen met d'inwendighe te voeghen, dat sy een kistjen aen haer bedde dede brengen, in't welck haere instrumenten van lyf-kastijdinghe besloten waeren: ende nam bedecktelijck uyt dit kistjen een instrument van stekende pinnen, om daer op te ligghen, ende haer kranck lichaem de ruste van't bedde t'ontnemen, ghelijck sy oock dede. Maer en vont noch geen versaedinghe. Want ghehackelt ende gekapt te worden soude haeren aldergrootsten troost

gheweest zijn, ja veel grooteren, als of sy den hemel open gesien hadde: *O Heere, seght sy, lijdē is het hooghste verblijden voor een Godt-minnende ziele: 'T is haer grootste vermaeck cenighe ghelijckheyt te hebben met haeren Bruydegom.*

Haer voordere lyf-kastijdinghe die sy onder de volghende Biecht-vaders gheploghen heeft, en staen in haer schriften niet uyt-gedruckt: Het zijn de selve, of diergelijcke gheweest; voor soo veel als de krachten haers lichaems toe-lieten: want haeren yver tot het lijdē ende tot het lyf-kastijden volstandigh geweest is tot de doot.

V. C A P I T T E L.

Liefde tot de H. Maeghet.

Hier magh ick kort zijn sonder d'eere vande H. Maeghet of de liefde die *Agnes* tot *MARIA* ghedraeghen heeft te verkrencken: want heel dit verhael opentlijk uyt-wijst, wat teere liefde *Agnes* tot *MARIA* gedraeghen heeft, ende hoe vast betrouwen sy op de krachtighe voorspraecke van dese lieve ende machtighe Moeder ghevestight hadde.

Alle haer ghebeden offerde sy daghelijs aen Godt door de handen vande H. Maeghet: niet alleen haer selven, maer oock alle d'andere voor de welcke sy voor-genomen hadde te bidden, door haer Moederlijcke liefde ende sorghe aen Godt bevelende. Sy socht haere eere in alle geleghentheyte te vermeerderen; ende over-al inde zielen van haeren naesten een kinderlijcke liefde tot de Moeder Godts in te drucken.

Maria